2010 çулхи перепиç ыйтăвĕсемпе

Тĕплĕн хатĕрленни кирлĕ

Паллă ĕнтĕ, тепĕр икĕ çултан çынсен Пĕтĕм Раççей перепиçĕ иртмелле. Вăхăт нумаях юлмасть. Хатĕрленӳ ĕçĕсем тата кая юлмасăр татса памалли ыйтусем пирки район хаçачĕн сотрудникĕ В. ШАПОШНИКОВ Чăвашстатăн районти пайĕн тĕп специалист-экспертне З.И. ВИНОГРАДОВАНА каласа пама ыйтнă.

– 2002 çулхи январĕн 25-мĕшĕнче йышăннă 8-мĕш номерлĕ «Çынсен Пĕтĕм Раççей перепиçĕ çинчен» Федераллă саккунпа килĕшӳллĕн тата Раççей Федерацийĕн Правительствин 2006 çулхи январĕн 11-мĕшĕнчи 7-Р, Чăваш Республикин Министрсен Кабинечĕн 2008 çулхи мартăн 7-мĕшĕнчи 53-Р йышăнăвĕсене тĕпе хурса, район администрацийĕн пуçлăхĕ 2008 çулхи апрелĕн 14-мĕшĕнче ятарлă йышăну тунă. Сăмах кунта перепиçе хатĕрленессипе туса ирттермелли ĕçсем пирки пырать.

Унпа килĕшӳллĕн район территорийĕнче перепиçе хатĕрленсе ирттерессишĕн Чăвашстат предприятийĕсен статистика пайĕ ответлă пулса тăрать. Ăна ирттерме районта комисси йĕркеленĕ, ун пирки калакан положение çирĕплетнĕ. Хатĕрленӳ ĕçĕсене йĕркеллĕ туса ирттерме кун пек комиссисене ял тăрăхĕсенче те туса хунă. Районти комиссин йĕркелӳ ларăвĕнче комиссин 2008 çулхи ĕç планне çирĕплетнĕ, комисси членĕсен тивĕçĕсене палăртнă.

Пĕтĕм халăх перепиçне хатĕрленес ĕçсем сарăлса пыраççĕ. Вăхăтлăх перепиç ĕçченĕсен хатĕрленӳ тапхăрĕнчи ĕçне-хĕлне тĕрĕс йĕркелесе пырасси тата перепиçе ирттерессипе те ялсен адрес хуçалăхне тĕрĕс йĕркеленинчен нумай килет.

Адрес хуçалăхĕ тĕплĕшĕнчи лару-тăрăва палăртма мониторинг ирттертĕмĕр. Ял тăрăхĕсен специалисчĕсем, культура учрежденийĕсен ĕçченĕсен ялсен, урамсен, харпăр хăйсен çурчĕсемпе хваттерĕсен ячĕсемпе номерĕсем пуррипе çуккине тĕрĕслесе тухрĕç. Тупса палăртнă çитменлĕхсене çывăх вăхăтрах пĕтерме палăртнă.

Декабрĕн 15-мĕшĕ тĕлне уйрăм çынсен 14,2 пин çуртне тĕрĕсленĕ. Ку вăл 100 процент пулать. Вĕсенчен 90 проценчĕн е 12,8 пин çуртăн номерĕсем йĕркеллĕ, паллăсене çакса хунă. 1303 çурт çинче номер паллисем пулман. 87 çурт çинче урамсен ячĕсене кăтартни çукчĕ. Мониторинг тата адрес хуçалăхне кирлĕ шая çитерес ĕçсем вырăнсенче пыраççĕ.

Тĕпĕр пĕлтерĕшлĕ самант вăл – районти шалти ĕçсен пайĕнче миграци службин ĕçченĕсем граждансем регистрации учетне тăнине тата учетран тухнине тĕрĕслесе тăрасси. Ку ĕç те айккинче юлмасть. Кăçалхи 11 уйăхра ку енĕпе 15 ял тăрăхĕнчи 95 ял территорийĕнче тĕрĕслевсем ирттернĕ. 30 çынна хуçалăхсен кĕнекисене кĕртсе çырманнине, 9 çынна хуçалăхсен кĕнекисенчен кăларманнине тупса палăртнă. Ку ĕçсене перепиç пулас кунччченех туса пыма пăхнă.

Перепиç ыйтăвĕсемпе ял çыннисем хушшинче информацин çак ĕçне-хĕлне туса ирттернĕ:

– район администрацийĕн Интернет сайтĕнче «Çынсен 2010 çулхи Пĕтĕм Раççей перепиçĕ» баннер йĕркеленĕ;

– район хаçачĕн 2008 çулхи июлĕн 2-мĕшĕнчи 48-мĕш номерĕнче перепиç ирттерессипе хатĕрленӳ ĕçĕсем епле пыни пирки пичетлесе кăларнă;

– ял тăрăхĕсен пуçлăхĕсен район администрацийĕн пуçлăхĕ çумĕнчи ларăвĕнче 2 хутчен туххса каласнă;

– перепиç ыйтăвĕсемпе 32 стенд йĕркеленĕ, вăл шутран пĕрне патшалăх статистикин уйрăмĕнче, 10 – ял тăрăхĕсенче, 9 – Культура çурчĕсенче, 12 – библиотекăсенче.

Район администрацийĕн пуçлăхĕн 2008 çулхи сентябрĕн 23-мĕшĕнчи 392-мĕш номерлĕ йышăнăвĕпе çынсен 2010 çулхи Пĕтĕм Раççей перепиçне хатĕрленсе адрес хуçалăхне йĕркене кĕртсе çитерессипе смотр-конкурс ирттерме палăртнă. Вăл перепиçе хатĕрленсе ирттерессипе пысăк пулăшу парасса шанас килет.

Шкул пĕтернĕренпе – 50 çул

Айтăр-ха пĕрле тĕл пулар!

Эпĕ Муркаш шкулĕнчен вĕренсе тухни 50 çул çитет ĕнтĕ. 1959 çулта пĕтертĕм эпĕ 10 «с» класа. Халĕ вара 40 çул ĕнтĕ Калуга облаçĕнче пурăнатăп. 50 çул – çур ĕмĕр. Çавна май 1959 çулта 10 «с» класран вĕренсе тухнисене пурне те ырлăх-сывлăх сунатăп. Ăнăçусем пулччăр сирĕн. Тата çавна сĕнес килет. Айтăр-ха, 1959 çулта Муркаш шкулĕнчен вĕренсе тухнисем, 2009 çулхи майăн 25-мĕшĕнче Муркаш шкулĕнче тĕл пулатпăр. Манăн адрес çапла: 249420, Калуга облаçĕнчи Киров хули, Ленин урамĕ, 31-мĕш çурт, 55-мĕш хваттер, Михаил Афанасьевич Петров. Халĕ вара вулакансене хамăн сăввăмпа паллаштарнă пулăттăм.

Тăван хула

Юлташпа кăшт канма тăнă май сĕвенсе
Юрататăп тăван хулана.
Чĕрери туйăмпа пур вăйран çĕкленсе,
Шупашкарăм, мухтатăп сана.

Чăвашсен хули эс – ман тăван Шупашкар,
Илемлен, çĕнелсе чечеклен.
Ĕçре те, канура та санпа кичем мар,
Эс кашнин чĕринче кĕвĕлен.

Сарлака ман çĕр-шыв, хăть ăçта эп пулам,
Эсĕ çывăх, тăван Шупашкар.
Çамрăк чух ман ăса эс туптарăн пулсан
Эс манпа ĕмĕрех юнашар.

Çĕр çинче, сывлăшра, хăть ăçта эп пулам –
Манпала сан юрру та куллу.
Йышăнсамччĕ манран чи хĕрӳллĕ салам,
Эпĕ санăн тăван ывăлу.

Культура хыпарĕсем

Тăван кил ăшши

Москакассинчи Культура çурчĕ çумĕнче йĕркеленнĕ «Çамрăк çемье» клуб декабрĕн 19-мĕшĕнче хăйĕн черетлĕ тĕл пулăвне çамрăк мăшăрсемпе ирттерчĕ. Тĕл пулăва Н. Миронова ертсе пычĕ. Çавра сĕтел хушшине 7 мăшăр ларса тухрĕ.

Малтанах Н. Миронова çемье тытăмĕ çинчен тĕплĕн ăнлантарса пачĕ. Çак тĕл пулăва районти пурăнмалли çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăх предприятийĕнче вăй хуракан О. Тимофеевана та чĕннĕччĕ. Вăл хăй те çамрăк мăшăрсенчен пĕри. Вăл хваттер туянас, кил-çурт çавăрас текенсене укçатенкĕ илес пулсан мĕнле çăмăллăхсемпе усă курмалли çинчен тĕплĕн ăнлантарса пачĕ. Çакă çамрăк çемьесемшĕн питĕ интереслĕ пулчĕ. Нумай ыйтусем çине хуравларĕ О. Тимофеева.

Н. Миронова мăшăрсем хушшинче анкетировани туса ирттерчĕ. Мăшăрсем тăрăшсах ыйтусем çине хуравларĕç. Çав хушăрах мăшăрсене «Шуçăм» халăх юрăпа ташă ушкăнĕ хăйĕн илемлĕ юррисемпе саламларĕ.

Мĕнле-ха вăл çавра сĕтел техĕмлĕ чейсĕр тата тутлă апат-çимĕçсĕр? Кашни мăшăр хăйсен тутлă апат-çимĕçĕпе пĕр-пĕрне сăйларĕ.

Чăннипех те кăмăллă иртрĕ çак тĕл пулу. Тепĕр тĕл пулăва Сурхури кунĕнче – январĕн 7-мĕшĕнче ирттерме йышăнчĕç уява хутшăнакансем. Юлашкинчен вара çак клубăн ятне «Тăван кил» теме йышăнса хăварчĕç. Чăнах та тивĕçлĕ ят, çемье ăшши тăван килтен пуçланать. «Тăван кил» клуб нумай-нумай çемьене хăйĕн ăшшине, пĕр çемьене пуçтарасса шанса тăратпăр.

Г. ГОЛУБЕВА,
Москакассинчи хĕрарăмсен канашĕн ертӳçи.
О. СТОЛЯРОВА,
библиотекарь.
О. СТОЛЯРОВА сăн ӳкерчĕкĕ.

Шкулсенчен хыпарлаççĕ

Спортпа туслă çемье

Тойкилтĕ шкулĕнче «Атте, анне тата эпĕ – спортпа туслă çемье» конкурс пысăк хавхаланупа иртрĕ. Вăл пирĕн тăрăхра спортпа туслă çемьесем чăннипех пуррине çирĕплетсе пачĕ.

Шкулти спортзала пухăннă ачасемпе ашшĕ-амăшĕсене директорăн ачасене воспитани парас енĕпе ĕçлекен çумĕ Ю.А. Железнова саламларĕ, малашне те çак уява ирттерме кирлине палăртрĕ.

Спортзал ачасен, ашшĕ-амăшĕсен хаваслă сассисемпе тулчĕ. Тĕрлĕрен ăмăртусем пулса иртрĕç кунта. Çемьесем мала тухассишĕн çав тери тăрăшрĕç. Пĕтĕмлетӳ хыççăн Мăн Токшикри Ивановсен çемйи çĕнтерӳçĕ пулса тăни паларчĕ. Иккĕмĕш вырăна Тойкилтĕри Васильевсемпе Ярутковсем, виççĕмĕш вырăна Григорьевсем тухрĕç. Çĕнтерӳçĕсем парнесемпе грамотăсене тивĕçрĕç.

Ю. ЕВСТАФЬЕВА,
Тойкилтĕ шкулĕнчи чăваш чĕлхипе литературине вĕрентекен.

Шкулти уявсен эрни

Вĕренекенсемпе учительсем тăрăшнипе

Нумаях пулмасть пирĕн шкулта чăннипех уявсен эрни пулчĕ. Мĕншĕн тесен пĕрремĕшĕнчен эпир ăна çут çанталăка юратакансен эрни тесе палăртрăмăр. Иккĕмĕшĕнчен Ача амăшĕсен кунне халалларăмăр. Виççĕмĕшĕнчен вара «Япаласен иккĕмĕш пурнăçĕ» ярмăркка туса ирттертĕмĕр. Çавна май Сосновка шкулĕнчи пур вĕренекен те уявсене туллин те интереслĕ ирттерес тесе тăрăшрĕ.

Паллах, вĕренекенсене те, учительсене те, библиотекарьсемпе вожатăя та çăмăлах пулмарĕ ĕнтĕ. Акă иккĕмĕшпе тăваттăмĕш классем хăйсен класс ертӳçипе Н.М. Федоровапа пĕрле Ача амăшĕсен кунĕ валли ятарлă концерт хатĕрлерĕç, çиччĕмĕшсем (класс ертӳçи А.В. Иванова) çут çанталăка юратакансен эрнине халалласа сценка лартса пачĕç, пиллĕкмĕшсемпе улттăмĕшсем амăшĕсен уявĕ ячĕпе плакат кăларчĕç, тăххăрмĕшсем вара чи юратнă çыннисем валли открыткăсем хатĕрлерĕç.

Ача амăшĕсен уявĕ кунсăр пуçне Н.В. Никольский яч. хис. шкул библиотекинче те иртрĕ. Ăна хатĕрленекен культура ĕçченĕ Т.З. Степанова пулчĕ. Уява тĕрĕ, юрă, ташă ăстисене, ĕçре маттуррисене, тава тивĕçлĕ хĕрарăмсене йыхравларĕç. Вĕсемпе пĕрле шкул ачисем те çавра сĕтел хушшинче усă калаçу ирттерчĕç. Аса илӳ çăмхи чылай вăхăта тăсăлчĕ.

Акă Л.Н. Ильина шкулта чылай çул хушши тăрăшса ĕçлет. Вăл чуна пырса тивекен юрă шăрантарса пачĕ. Кунти уява виççĕмĕш, пиллĕкмĕш, улттăмĕш, саккăрмĕш классем хутшăнчĕç.

Т.З. Степанова тăрăшнипе кунсăр пуçне ноябрĕн 29-мĕшĕнче шкул ачисен «Япаласен иккĕмĕш пурнăçĕ» ярмăрkки иртрĕ. Ачасем кивĕ те юрăхсăра тухнă материалсенчен, хăма татăкĕсенчен тата ыттинчен интереслĕ те питĕ кирлĕ хатĕрсем туса килнĕ: кăранташ-ручка хумалли, йĕп тирмелли, куçлăх чикмелли, тĕрлĕнĕ сăмса тутрисем т. ыт. те. Ку уява вара ашшĕ-амăшĕсем те хутшăнчĕç, ачасем тăрăшса тунă япаласене хаклама та, туянма та пултарчĕç. Кунта вара А. Николаевана çитекенни пулмарĕ. Чи нумай хатĕр туянаканни вăл пулчĕ.

Уявсен чăннипех те илĕртӳллĕ иртрĕç, пурте кăмăллă юлчĕç.

Зоя АНТОНОВА,
шкул вожатăйĕ.

Сăн ӳкерчĕкре: шкулта кăна мар, библиотекăра та иртрĕç уяв мероприятийĕсем.

Ырă ĕçсен çулталăкĕнче

Пирĕн ăнланупа юрату – ачасене

Сывлăхсăр юлнă, ĕçлеме пултарайман, çемйисĕр е тăванĕсемсĕр юлнă çынсен пурнăçĕшĕн ответлăх илме пултаракан общество кăна йĕркеллисен шутне кĕме пултарать. Вĕсемшĕн тăрăшасси – пирĕн тивĕç.

Каршлăхри вăрçăпа ĕç ветеранĕсен интернат çуртĕнче йывăр пурнăç çулне утса тухнă пархатарлă çын пурăнать. Ку вăл Феоктиста Михайловна Губарева **(сăн ӳкерчĕкре)**. Вăл 1917 çулхи сентябрĕн 21-мĕшĕнче Чулхула облаçĕнчи Родионовка ялĕнче çуралнă. 1927 çулта пĕрремĕш класа кайнă. 1930 çулта вара ăна телефонисткăсен курсне янă.

1932 çулта вĕренсе тухсан Феоктиста Михайловна телеграфра ĕçлеме пуçăннă. 1941 çулта вĕсем Ашхабад хулине пурăнма куçнă. Унта та телеграфра ĕçленĕ. 1982 çулта вара Чăваш Ене килнĕ, Шупашкарта пурăнма тытăннă. Пĕтĕм пурнăçне Феоктиста Михайловна телеграфистка пулса тăрăшнă.

Питĕ ырă чунлă, çыннсемпе хутшăнма пултаракан хĕрарăм вăл. Çыхма юратать. Нихăçан та ĕçсĕр лармасть. Алсишсемпе чăлхасем çыхать. Вăл çыхнă хатĕрсене эпир Çĕнĕ çул уявĕ ячĕпе Кӳкеçри интернат çуртĕнче хӳтлĕх тупнă ачасене парнелес терĕмĕр.

В. КРЮЧКОВА,
Каршлăхри интернат çуртăн культоргĕ.

Пĕлни пăсмасть

* Шурă нускисемпе гольфăсене 1–2 сехет бор кислоти янă шывра (10 литр шыв çине 1–2 апат кашăкĕ) шӳтерсен, вĕсем питĕ лайăх шуралаççĕ.

* Çĕр мамăк çиппинчен çыхнă нускисем çăвичен 1 сехет хушши нашатырь спирчĕ хушнă шывра тытсан (1 литр шыв çине 1 апат кашăкĕ) çемçелеççĕ.

* Таракансемпе кĕрешмелли чи ансат меслет вăл – çăмарта саррипе бор кислотин çемçе тăпăрчă евĕр хутăшĕ. Ку массăна картун татăкĕсем, банка хупписем çине хурса плита, раковина айне, плинтуссем патне 1–2 эрнелĕхе лартăр. Ун хыççăн ку хутăша çĕнĕрен çăрса хумалла.

* Ӳт-пĕве кăвак тухиччене ыраттарсан купăста çулçи пулăшать. Ăна ыратакан вырăна кунне 1-2 хут хумалла.

* Тепĕр канаш. Ыратнă вырăна чĕрĕ çĕр улми касса е вĕретсе хатĕрленĕ фасоле хурсан та пулăшмалла.

* Алă-ура сыппиcем ыратнинчен çапла сиплеме пулать: 300 грамм спирта, 10 мл камфора спиртне, пĕчĕк кĕленчери йода тата 10 таблетка анальгина пĕрле хутăштарăр. Çак хутăшпа 3 эрнерен усă курăр.